ISHLAB CHIQARISH KORXONALARIDA INNOVATSION BOSHQARUVDAN FOYDALANISH

Toshkent Arxitektura-qurilish unversiteti,
Menejment fakulteti,
Menejment kafedrasi mustaqil tadqiqotchi
Shaymardanova Shaxnoza Primqulovna

Annotatsiya: *Ishlab chiqarish korxonalarining muvaffaqiyati va barqaror rivojlanishi zamonaviy boshqaruv usullarini joriy etish va ulardan samarali foydalanish jarayoni bilan bevosita bog‘liq. Bugungi kunda jahon sanoatida yuz berayotgan o‘zgarishlar, raqobat muhiti va texnologik yangilanishlar ishlab chiqarish sohalarida innovatsion boshqaruvga ehtiyojni yanada oshirmoqda. Innovatsion boshqaruv korxonaning raqobatbardoshligini oshirishda, resurslarni to‘g‘ri taqsimlashda va bozor talablariga moslashishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu boisdan ishlab chiqarish korxonalarida innovatsion boshqaruvdan foydalanish muammolari va istiqbollari hamisha ilmiy-amaliy tadqiqotlar va ishlab chiqaruvchilarning e’tibor markazida bo‘lib kelmoqda.*

Kalit so‘zlar: *Innovatsion boshqaruv, ishlab chiqarish korxonalari, boshqaruv tizimi, zamonaviy texnologiyalar, menejment, raqobatbardoshlik, samaradorlik, taraqqiyot, bozor talabi, kasbiy malaka.*

Tashkilotlarda innovatsion boshqaruvni yo‘lga qo‘yish, avvalo, zamonaviy menejment tamoyillariga tayanadi. Korxona rahbariyati innovatsion boshqaruvning asosiy vazifalarini va ularning natijadorligini to‘g‘ri aniqlab, asosiy e’tiborni yangi yechimlar ishlab chiqishga qaratadi.

Zamonaviy sanoatda bozor sharoitlari doimiy o‘zgarib turar ekan, raqobatbardoshlikni saqlab qolish va uni oshirish uchun innovatsion boshqaruv strategiyalarini ishlab chiqish va ularni amalda joriy etish bugungi kundagi eng dolzarb masalalardan sanaladi. Innovatsion boshqaruvdan foydalanish – bu faqatgina yangi mahsulot, xizmat yoki texnologiyani joriy etish emas, balki korxona ichki jarayonlarini ham optimallashtirish demakdir. Ishlab chiqarish korxonalarida innovatsion boshqaruvdan foydalanish korxona faoliyatini takomillashtirishga, tashkiliy tuzilmasini raqobat talablariga moslashtirishga xizmat qiladi. Innovatsion boshqaruv orqali yangi ishlab chiqarish texnologiyalarini, zamonaviy boshqaruv tizimlarini hamda ilg‘or axborot-kommunikatsiya vositalarini ishlab joriy etish, resurslarni samarali boshqarish, ishlab chiqarish jarayonlarini tezkor va aniq nazorat qilish imkoniyati yaratiladi. Bu esa, o‘z navbatida, mahsulot sifatini oshirish, xarajatlarni kamaytirish, ishlab chiqarishni diversifikatsiyalash, korxonaning uzoq muddatli strategik rivojlanishini ta’minlash, tashqi va ichki muhitdan kelib chiqadigan xavf va tahdidlarga moslashishga yordam beradi [1].

Innovatsion boshqaruvdan samarali foydalanish uchun zamonaviy korxonalarda bir nechta asosiy yo‘nalishlar bo‘yicha ish olib borish talab qilinadi. Birinchidan, boshqaruv tizimini mukammallashtirish, ikkinchidan, axborot texnologiyalaridan keng va samarali foydalanish, uchinchidan, korxona xodimlarining kasbiy salohiyatini oshirish asosiy vazifalardan hisoblanadi. Innovatsion boshqaruvning muhim xususiyati shundaki, har bir bosqichda yangiliklarni muhitga moslashtirish, mavjud resurslarni eng maqbul tarzda foydalanish va tashkilotning o‘z oldiga qo‘ygan maqsadlariga qisqa vaqt ichida va yuqori samaradorlik bilan erishish imkonini paydo qiladi. Zamonaviy davrda ishlab chiqarish korxonalari hayotiyligining kafolati – ular tomonidan qabul qilinayotgan boshqaruv qarorlarining innovatsion bo‘lishida

mujassamdir. Ushbu kontekstda, korxonada yangiliklarni doimiy ravishda kuzatib borish, ularni joriy etish hamda tegishli nazorat, tahlil va muvofiqlashtirish orqali boshqaruv tizimlarini rivojlantirish nihoyatda muhimdir. Innovatsion boshqaruv modeli qabul qilinadigan qarorlarni yanada tezkor, asoslangan va muvofiqlikda bo‘lishiga xizmat qiladi. Innovatsion boshqaruv konsepsiyasi asosida barcha ishlab chiqarish bosqichlari, moliyaviy va tashkiliy resurslarni birlashtirish, ichki va tashqi muammolarni yechishda zamonaviy yondashuvlarni joriy qilish eng samarali natijalar beradi.Innovatsion boshqaruv tizimining joriy etilishi samaradorligini oshirish uchun sanoat korxonalari boshqaruv tizimida yangi usullarni joriy etadilar, zamonaviy axborot-kommunikatsiya infratuzilmasini shakllantiradilar, turli innovatsion g‘oyalarni isloh etish mexanizmlarini yaratadilar. Innovatsion boshqaruvning muvaffaqiyatli natija berishi uchun korxona rahbariyati ilg‘or tajribalarni, axborotlarni ochiq va shaffof holda almashishini, zo‘r innovatsion g‘oyalarni rag‘batlantirish tizimlarini yaratishi lozim. Bu jarayonda mobillik va moslashuvchanlik muhim rol o‘ynaydi. Chunki ishlab chiqarish sohasida bo‘layotgan o‘zgarishlar tez-tez yuz berib turadi va raqobatchilar ham zamonaviy innovatsion yechimlarni sinovdan o‘tkazadilar [2].

Sanoat korxonalarida innovatsion boshqaruvdan foydalanish – bu ishlab chiqarish salohiyatini to‘liq ishga solish, talab va takliflarni chuqur o‘rganish hamda kasbiy malaka va intellektual salohiyatdan to‘g‘ri foydalanish uchun imkon beradi. Korxona innovatsion jarayonlarni boshqarish orqali samarali ishlab chiqarishni yo‘lga qo‘yadi, mahsulot va xizmatlarni sifatli, raqobatbardosh hamda sotiluvchan qiladi. Innovatsion boshqaruv jarayonida ko‘plab zamonaviy boshqaruv texnologiyalaridan samarali foydalaniladi, ya’ni mahsulotlar hayotiy siklining har bir bosqichida yangi texnologiya va usullar joriy etiladi. Bu, o‘z navbatida, korxonaning strategik va operativ darajadagi

boshqaruv qarorlarini takomillashtirishiga olib keladi. Innovatsiyalarni joriy etishda ishlab chiqarish korxonalarida yangi boshqaruv tamoyillari va yondashuvlarini tatbiq qilishda tashkiliy, iqtisodiy va ijtimoiy omillarning o‘rni beqiyosdir. Korxona innovatsion rivojlanish orqali ishlab chiqarish ko‘rsatkichlarini yaxshilaydi, bozor talabiga moslashadi va zamonaviy texnologiyalar yordamida faoliyatining barcha sohalarida yuqori natijalarga erishadi. Xodimlarning zarur bilim va ko‘nikmalarini oshirish, ularni motivatsiyalash orqali innovatsion boshqaruv samaradorligi kuchayadi. Korxonada samarali innovatsion boshqaruv madaniyatini shakllantirish ko‘p jihatdan rahbariyatning mas’uliyatli va chuqur tahliliy yondashuviga bog‘liq. Korxonalarda innovatsion boshqaruv tizimi joriy etilganda, birinchi galda boshqaruv jarayonining ochiqligi va shaffofligiga katta ahamiyat qaratiladi. Tashkilot ichida axborotlarni tezkor uzatish, qarorlar qabul qilishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish, barcha resurslardan optimal darajada foydalanish, yangi tashabbuslarni ilgari surish va ularni tezkor amalga oshirish asosiy vazifalardan hisoblanadi. Innovatsion boshqaruvda boshqaruv qarorlarini qabul qilishda an’anaviy yondashuvlardan ajralib turadigan zamonaviy usullar – tizimli yondashuv, jarayonlarni raqamlashtirish, korxona faoliyatini to‘liq monitoring qilish usullari keng qo‘llaniladi [3].

Bugun ishlab chiqarish korxonalarida zamonaviy boshqaruv texnologiyalarini joriy etish raqobatbardoshlikni oshirish, samaradorlikni kuchaytirish, tashqi va ichki samaradorlik ko‘rsatkichlarini yaxshilashda muhim rol o‘ynaydi. Innovatsion boshqaruvning muhim afzalligi – barcha bo‘linmalar o‘rtasida muvofiqlikni ta’minlash, maqsadlarga tez va aniq erishish, jamoaning har bir a’zosi faoliyatining natijasini baholash va rag‘batlantirish imkonini yaratishdir. Bunda korxona ichki zaxiralaridan samarali foydalaniladi, ishlab chiqarish va boshqaruv sohasida mavjud bilim

va tajriba yangi sifat bosqichiga ko‘tariladi. Innovatsion boshqaruvdan foydalanishda zamonaviy axborot texnologiyalari muhim ahamiyat kasb etadi. Korxonada axborot texnologiyalarini keng joriy etish – ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish va avtomatlashtirish, boshqaruv qarorlarini tezkor qabul qilish, ma’lumotlarni aniq va tez olish va tahlil qilish imkonini beradi. Raqamli transformatsiya sharoitida ishlab chiqarish menejmenti va innovatsion boshqaruvning uyg‘unlashuvi, tashkilot ichidagi axborot almashinuvi va tahlil jarayonlari samaradorligini oshiradi.Innovatsion boshqaruvni joriy etishda korxona tarkibiy tuzilmasida zamonaviy boshqaruv tamoyillariga asoslangan ichki va tashqi muhitlarni tahlil qilish, chora-tadbirlar ishlab chiqish, xodimlarni qayta tayyorlash va kasbiy malakasini doimiy ravishda oshirish zarur. Korxona faoliyatida yuzaga keladigan muammolarni aniqlash, ularni bartaraf etishda zamonaviy boshqaruv vositalaridan foydalanish va natijalarni baholash korxona innovatsion rivojlanishi va taraqqiyoti uchun juda muhim hisoblanadi.

Innovatsion boshqaruvning tashkilot uchun eng muhim foydasi – bozor talabiga tez moslashishdir. Korxonalarda innovatsion boshqaruv dunyoda ro‘y berayotgan barcha o‘zgarishlarni samarali o‘zlashtirish, fermerlikdan tarmoqlanish va son jihatidan o‘sishni ta’minlash kabi muhim ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy taraqqiyot yo‘lida har qanday ishlab chiqarish korxonasi innovatsion boshqaruvning o‘zi uchun mos modelini ishlab chiqishi va uni bosqichma-bosqich joriy qilishi lozim. Innovatsion boshqaruv orqali raqobatbardoshlik kuchayadi, samaradorlik va foyda ko‘rsatkichi oshadi, xatarlar kamayadi hamda ishlab chiqarish jarayonining barcha bosqichlari nazorat bilan qamrab olinadi [4].

Innovatsion boshqaruv zamonaviy ishlab chiqarish tashkilotiga yangi imkoniyatlar eshigini ochadi, ichki va tashqi resurslardan to‘liq va o‘z o‘rnida

foydalanish, bozor talabiga javob beruvchi mahsulot va xizmatlar ishlab chiqarishga yo‘l ochadi. Bu singari yondashuvlar orqali ishlab chiqarish industriyasidagi har qanday korxona yuqori natijalarga erisha olishini bugungi tajriba ko‘rsatib bermoqda. Innovatsion boshqaruvga asoslangan korxonada har bir bo‘lim va xodim o‘zining rolini anglagan, faoliyatida yangilikka intiluvchan, o‘z kasbiy salohiyatini doimiy oshirib boradigan bo‘lib, bu esa uzoq muddatli rivojlanish va doimiy yangilanishni ta’minlaydi [5].

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, ishlab chiqarish korxonalarida innovatsion boshqaruvdan foydalanish bugungi kunda korxona faoliyatining barcha sohalarida natijadorlik, samaradorlik va raqobatbardoshlik darajasini oshirish uchun eng qulay va zamonaviy yondashuv hisoblanadi. Innovatsion boshqaruv orqali ishlab chiqarish sohasida yangi texnologiyalar, boshqaruv tizimlari va yondashuvlarni joriy etish natijasida korxonalar zamonaviy talablarga mos taraqqiy topadi, bozor muhitidagi o‘zgarishlarga moslasha oladi va yuqori natijalarga erishadi. Har bir ishlab chiqarish korxonasi o‘z infratuzilmasini, asosiy va yordamchi ishlab chiqarishlarni zamon talablari asosida rivojlantirib, innovatsion boshqaruv asosida strategik va taktik maqsadlariga erisha oladi. Zamon talabiga mos ravishda innovatsion boshqaruvni joriy qilgan ishlab chiqarish korxonalari nafaqat respublika, balki butun dunyo bozorida o‘z o‘rni va mavqesiga ega bo‘ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Xaydarov O.T., “Innovatsion boshqaruv asoslari”, Toshkent, 2021 yil.

2. Axmedov I. va boshq., “Ishlab chiqarishni boshqarish”, Toshkent, 2022 yil.

3. Karimova H.R., “Sanoat korxonalarida menejment va innovatsiyalar”, Toshkent, 2020 yil.

4. Raqobat va innovatsiyalar: zamonaviy boshqaruv texnologiyalari. — “Iqtisodiyot va innovatsiya” ilmiy jurnali, 2023 yil, 5-son.

5. Ziyodov A., “Korxona menejmenti va zamonaviy boshqaruv usullari”, Toshkent, 2022 yil.